

N:o 29.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1909, kl. 1 e. m.

Andra Kammarens tillfälliga utskotts n:o 4 utlåtande, i anledning af herr E. F. Hellbergs motion, n:o 245, angående skrifvelse till Kungl. Maj:t om medling vid uppgörelser om återgång af de till trävarubolagen i vissa landsdelar gjorda upplåtelse af afverkningsrätt.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 245, har herr E. F. Hellberg hemställt, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om tillsättande snarast möjligt i lappmarkerna eller eventuellt Norrland och Dalarna af särskilda personer med uppgift att medla mellan trävarubolagen och bönderna vid frivilliga uppgörelser om afverkningsrättsupplåtelsers återgång och därvid särskildt bevaka böndernas intressen.»

Till stöd för denna framställning har motionären anført följande:

Såväl inom som utom Riksdagen har otaliga gånger framhållits det olidliga läge, hvori de bönder i Norrland och Dalarna kommit, som *afhändt sig afverkningsrätten* å sina hemman för lång tid framåt. Och särskildt gäller detta Lappmarken, där utstämpling af skogen blifvit särskildt fastställd till gagn för jordbrukarne och befolkningen. Man har på olika sätt försökt att komma åt det onda, nämligen orsakerna till bolagens jordförvärf. Men det är en lång och tröttkörd väg. Det måste göras något redan nu för att hjälpa dessa stackars bönder i deras kamp för tillvaron, innan det blir för sent. Denna fråga var före i ett par motioner i fjol, n:o 212 och n:o 260, i hvilka yrkades på »en undersökning ur olika

Bih. till Riksd. Prot. 1909. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 28 Häft. (N:o 29.) 1

synpunkter rörande de till lappmarksbefolkningen donerade statsskogarnas vård och brukande samt förslag till lagstiftning och eventuellt äfven andra åtgärder för upprätthållandet af dessa skogars vid afvittringen afsedda ändamål». De lyckades visserligen ej tillvinna sig bifall för denna gång, men en sådan fråga får ej falla, utan man måste värna om medborgare, äfven om de bo så långt borta som i Lappmarken.

Till följd af de gjorda upplåtelserna tager det ännu ofantligt lång tid, innan bönderna ha utsikt att få igen sin skog, enär de afhändt sig sin rätt till skogsutsyning på vanligen femtio år. Särskildt efter antagandet af 1889 års lag, som inskränkte afverkningsrätten till 20 år, passade man på många ställen på att, innan lagen trädde i kraft, förlänga aftalen på längre tid än den nya lagen medgaf eller på 50 år. Exempelvis må nämnas, att i största delen af Västerbottens lappmark tiden för utstämplingsrättigheternas öfverlåtelse utlöper efter 1920. I Sorsele socken utgå de flesta kontrakten först 1939, och liknande är förhållandet på andra ställen. Den befolkning, som skall vänta så länge, kommer under tiden att kämpa sig till döds.

Denna fråga, frågan om trävarubolagens och böndernas mellanhavande genom upplåtna afverkningsrättigheter, har på senare tiden blifvit synnerligen aktuell. Bolagen synas nämligen blifvit villiga att mot vissa villkor låta bönderna återfå köpekontrakten. Och kunde endast dessa villkor lämpas och jämkas så att de blefve antagliga, torde det ej lida något tvifvel om att denna väg, frivillighetens, vore i brist på mera genomgripande och rättvisa åtgärder, åtminstone en utväg att nu eftersträfvat, ett mål att söka vinna. Bolagen, som sålunda sett sig gå mer och mer miste om de stora vinster, som de förut fått från hemmansskogarna, synas därför på senare tid hafva blifvit alltmer hugade för *frivilliga öfverenskommelser om afverkningsrättigheternas återgång*. Men då uppstår frågan, om ej statsmakterna borde vara både berättigade och skyldiga att just nu här ingripa. Å ena sidan stå bolagen med sitt vinstbegär och å andra sidan en befolkning, i många fall helt nära förtviflan, som i en öfverenskommelse nära nog till hvilket pris som helst ser sin enda möjlighet till fortfarande existens. Får därför saken ha sin gång utan vidare, blir följden den, att sådana öfverenskommelser göras i många fall så, att bönderna komma ur askan i elden: genom att liksom de lockades att för så godt som ingenting sälja sin skog i början, så skall man nu säkerligen söka att få dem att köpa igen hvad som återstår för oskäligt höga pris. Det bör nämligen härvid upplysas, att bolagen i regel för öfverenskom-

melserna fordra att få skog eller timmer efter visst pris till vissa penningssummor. Hufvudsaken blir då den, att dessa summor blifva lämpliga, så att bolagen med skälig vinst å sina rättigheter ändock nödgas lämna något kvar för hemmanet och hemmansägaren. Och just härvid, för att reglera detta, önskar man nu, att Riksdag och regering skall, utan att träda någons rätt för nära, komma till hjälp. Här i landet tillsätter staten medlare i tvister mellan arbetare och arbetsgivare. Staten har sålunda särskilda förlikningsmän vid tillfälliga konflikter vid arbetsaftal. Men häruppe har pågått en permanent intressekonflikt mellan ett öfvermäktigt bolagsintresse och ett underkufvadt folkintresse. Hvarför skulle ej staten här ock kunna uppträda som medlare?

Och att det vore af mycket stor *nationalekonomisk betydelse*, om öfverenskommelser på rimliga villkor kunde komma till stånd, torde enhvar med förhållandena förtrogen kunna intyga. Som förhållandet nu är, kan ingen god skogsvård komma till stånd; skog förfäres och användes i många fall på ett helt och hållet oekonomiskt sätt. Det förhåller sig nämligen så, att bönderna ha rätt till husbehofsskog utan någon kontroll. I stället för att då hushålla och använda mindre godt eller skadadt virke tillgripa de det allra bästa och ofta i mycket större utsträckning, än som egentligen är af behovet påkalladt för det särskilda tillfället. Den tanke, som därvid har ledt och leder dem, är å ena sidan att tillfoga bolagen skada, och å andra sidan synes det dem likgiltigt att spara och hushålla med skogen, som de icke ha utsigt att få igen på 50 år — således aldrig i sin egen och knappast i barnens lifstid. Följden häraf är i denna stund den, att denna egendom alltjämt delvis förfäres eller i allt fall ntnyttjas på ett långt ifrån ekonomiskt sätt.

Men saken har ock en annan icke mindre viktig sida, en *socialpolitisk*, som borde göra det ännu mera angeläget och äfven berättigadt för statsmakterna att genast ingripa. Det är nämligen så, att dessa ständiga strider och de i följd af förenämnda missförhållanden uppståndna ekonomiska svårigheterna skapat en bitterhet i sinnena, som till sist kunde bli ödesdiger, därest ej något allvarsamt åtgöres för dess lindrande och upphäfvande.

Icke allenast enskilda personer, utan äfven kommunalstämmor och pressen hafva börjat sysselsätta sig med denna sak. Så säges t. ex. under rubriken »Medlare eller förlikningsmän i frågor berörande bolag och bönder» i tidningen Umebladet för icke så länge sedan i denna sak bland annat följande: »— ett konstaterande af det faktum, att det skulle bli till stort gagn, om bolagen på drägliga villkor ville låta bönderna åter-

köpa åtminstone en del af de försålda afverkningsrättigheterna. — — Fråga har därför uppstått, huruvida ej *staten* för att nu i möjligaste mån underlätta detta syfte här borde kännas skyldig ingripa genom tillsättande af medlare eller förlikningsmän med i tillämpliga delar samma syfte som statens förlikningsmän i arbetstvister. — — Kunde skogen snart och utan allt för hårdt anlitande återbördas till hemmansägarne, torde det med befolkningens kända stora inbördes hjälpsamhet sedan näppeligen behöfva förekomma något statens mellankommande ens vid ett eller annat inträffande svagår. Jordbruket komme då äfven helt naturligt att snart få ett nu ej möjligt eller ens anadt uppsving, blefve således i sig själf starkare att möta en och annan svårighet samt kunde baseras på sådana grunder och odlingar, som uteslöte eller åtminstone gjorde felslagna skördar sällsynta. Det lärer väl sålunda ej kunna råda något tvifvel om behöfligheten af statens mellankommande, af någon dess åtgärd för missförhållandenas afhjälpande i detta fall.»

»Men då framställer sig en annan fråga: Skulle dessa medlare eller förlikningsmän kunna uträtta något? Ja, när statens förlikningsmän i arbetstvister först tillsattes, trodde nog många, att det ej mycket skulle tjäna till, men erfarenheten torde dock redan nu hafva visat något helt annat. Så skulle utan tvifvel äfven bli fallet här, ty det är nu en gång så, att en uppgörelse, låt vara absolut frivillig, dock måste få en helt annan karaktär, när en det allmännas offentliga förtroendemän har sin hand med, och parterna måste gifvetvis moraliskt taga intryck redan af den omständigheten, att *staten* genom tillsättandet af »medlare» gifvit synbart uttryck för sin önskan, att öfverenskommelser och uppgörelser måtte komma till stånd. Sålunda torde det ganska bestämdt kunna påstås, att »medlarne» skulle få en god mission att fylla, och att, därest de eljest motsvarade det gifna förtroendet, hvilket man väl säkert torde kunna förutsätta, de ock skulle föra saken till godt resultat. Detta så mycket mera som i fråga om här nämnda mellanhafvanden förhållandena i de allra flesta fall äro sådana, att uppgörelser med verklig vinst för båda parterna mycket väl ginge för sig, endast litet ömsesidigt tillmötesgående kunde åstadkommas.»

En del kommunalstämmor ha äfven uttalat sig i frågan. Så har jag fått mig tillsändt utdrag af det protokoll, som förts vid behörigen utlyst kommunalstämma med Stensele socknemän i Stensele kyrkoby den 28 sistlidne mars, och hvori säges: »Socknemännen beslöto uttala sig för behöfvet och önskvärdheten af att *särskilda förlikningsmän* af *staten* tillsättas

med uppdrag att såsom medlare tillhandagå vid inträffande underhandlingar och uppgörelser mellan jordägare och bolag om återköp af afverkningsrätt å hemmansskogar. — Åt kommunalstämmans och kommunalnämndens ordförande uppdrogs att öfversända detta uttalande till ortens representant i Riksdagens Andra Kammare med begäran, att han måtte inom Riksdagen verka till förmån för berörda syfte.»

Äfven grupper af landtmän hafva förenat sig om uttalanden i samma riktning. I Umgransele by i Lycksele socken hafva icke mindre än *elfva* bönder enat sig om följande skrifvelse till mig: »Emedan till vår känedom kommit, att ni uppmanats verka därför, att staten tillsatte särskilda förtroendemän eller medlare med uppdrag att söka åvägabringa och förmedla frivilliga öfverenskommelser mellan trävarubolagen och bönderna om skogsafverkningsrättsupplåtelsernas återgång eller upphäfvande, vilja äfven vi uttala vår lifliga öfvertygelse om en dylik åtgärds behöflighet och nytta samt på det enträgnaste anhålla, att ni ville så fort som möjligt väcka fråga härom i Riksdagen och af alla krafter söka bringa densamma till en lycklig lösning.»

Jag har velat anföra dessa uttalanden från stämmor och sammanslutningar af bönder för att visa, att det icke är fråga om en eller ett par personers enskilda tycken och åsikter, utan att det är något som så att säga arbetat sig fram på många håll hos folket, som i ernåendet af ifrågasatta syftemålet ser snart sagdt enda utvägen från total undergång.

Af enskilda bönders åsikter härutinnan torde följande utdrag förtjäna framhållas: — — »Såsom ni torde veta, så har å de allra flesta hemman här i Lappland skogsafverkningsrätten öfverlåtits för längre tid framåt till bolagen. Därmed har ock det naturliga stödet för jordbruket fallit och svårigheten att kunna lefva på detsamma ökats, hvarjämte möjligheten att genom nya odlingar och delning af de förutvarande hemmanen bereda bröd åt en ökad befolkning nära nog försvunnit. Eller hvad är männen orsakæn till den stora emigrationen, som från detta län*) synes vara högre än från de flesta andra, och från länets lappmark allra högst i förhållande till folkmängden? Hafva vi ej, må tro, att söka en af de främsta orsakerna därtill i den svårighet till dräglig utkomst, som blifvit en följd just af den brist i lagstiftningen, som tillåtit en okunnig befolkning att för en ringa penning beröfva sina hemman det stöd, som eljest synes hafva bort enligt naturens ordning orubbligt vara fäst vid hemmanen, och som tillåtit den mindre samvetsgranna spekulation, hvars

*) Västerbottens.

följder vi bittert få vidkännas? — — Helt visst är det i många fall så, att trodde bonden sig om att kunna rida ut väntetiden och bibehålla hemmanet, så stannade han, men då skulderna årligen ökas, och det sålunda börjar te sig mörkt för honom att kunna bibehålla hemmanet de till synes *långa, långa* år, som återstå, tills hemmanet kunde börja gifva *honom* hela afkastningen och därmed äfven bröd nog, hvad är då naturligare än att han ger sig af, medan han ännu har kvar så mycket som till resan. Hvad jag nu med det sagda velat framhålla är, att något borde göras och göras snart, äfven för att om möjligt bota detta — kanske det allra värsta — onda, som åstadkommits genom afverkningsrättsupplåtelse — — många förslag — — frivilliga öfverenskommelser om afverkningsrätternas återgång — — medlare eller förlikningsmän — — skyndsamt framföra frågan, ty saken brådskar. Det kunde eljest lätt hända, att de beslut som i saken till sist möjligen fattades, komme för sent, och därigenom endast blefve af likadan betydelse som lagen om förbud för bolag att förvärfva fast egendom, som ju tillkommit först *sedan* bolagen redan förvärfvat en stor del af den fasta egendom, hvilken bort vara genom densamma skyddad. Saken brådskar därför, och innan nästan lagtima riksdag äro säkert en hel del öfverenskommelser redan träffade, till föga båtnad för många af de bönder, som ingått desamma, och säkert äro utsikterna och betingelserna för ett godt resultat af medlareverksamheten *då* mycket sämre än *nu*. — — Att saken verkligen är af brådskande natur, har jag blifvit mer och mer öfvertygad om, ty hvart man kommer här i Lappmarken, är nu allmänna samtalsämnet bland bönderna just dessa möjligheter till uppgörelser. Ej underligt heller, ty då man suttit 30—40 år i ett mörkt fängelse och plötsligen ser porten öppen, nog vill man fortast möjligt komma ut, och icke kan man då så noga öfvertänka, om villkoren för frigifvandet äro något hårda. Jag tror, att vi bönder nu stå inför en kritisk period, något liknande den för 35 à 40 år sedan, då de flesta bönderna sålde afverkningsrätterna. Därför borde ock statsmakterna nu känna som en plikt att utan väntan på vidlyftiga utredningar räcka oss en hjälpande hand, sålunda i någon mån godtgörande, hvad föregångarna i den lagstiftande församlingen brustit i föresyn på ett område, där lagstiftningen redan från början bort komma den då jämförelsevis okunniga befolkningen till hjälp.»

Af det hittills framförda torde nu med tämlig tydlighet framgå, att hos befolkningen i Lappland förefinnes en *stark önskan* att erhålla sådana medlare, hvarom här ofvan talats; att ett *verkligt behof* af sådana föreligger

på grund af att böndernas ekonomiska svaghet i allmänhet icke tillåter dem att handla fritt, till följd hvaraf de gifvetvis måste ligga under och godtaga den andra partens erbjudanden, därest ej något stöd från det allmännas sida kan erhållas; samt slutligen att *det allmännas intresse* fordrar, att missförhållandena blifva i möjligaste mån rättade eller helst afhjälpta, för att nu ej tala om den skyldighet, som förefinnes för statsmakterna att räkka en hjälpande hand.

I detta sammanhang torde dock till sist böra framhållas, att de nu ifrågasatta förlikningsmännens uppgift i så måtto måste skilja sig från den uppgift, som tillkommer förlikningsmän i arbetstvister, att det här särskildt tillkommer dem att närmast vara ombud och målsmän för den i detta fall mycket svagare parten eller allmogen. De skola sålunda å hemmansägarens vägnar sätta sig in i det föreliggande fallet. Säkerligen har nämligen tanken på dylika uppgörelser ursprungligen väckts från bolagens sida, hvilka genom den på det sista året inträdda strängare bestämmelsen för utsyning gått miste om en stor del af sin förra vinst af skogen. Det ställer sig då för dem naturligtvis önskvärdt att kunna tillgodoräkna sig lika stor vinst genom att locka bönderna att ikläda sig däremot svarande skuldförbindelser mot det att bönderna blifva lockade att såsom valuta mottaga utstämplingsrättigheten för den återstående kontraktstiden i dessa rättigheters numera reducerade utsträckning.

Slutligen måste framhållas, att den nu föreslagna utvägen icke är något universalmedel, som hjälper för alla fall. Det skall nog komma att lända till gagn mångenstädes och i synnerhet där, hvarest bonden ännu har några resurser kvar att tillgripa, men det kommer antagligen att kvarstå en mängd fall, där andra åtgärder på lagstiftningens väg erfordras.

När statsmakterna år 1873 beslöto att med vissa undantag upplåta lappmarksskogarna med äganderätt till hemman och nybyggen, gjordes den begränsningen i markköparens rättigheter att skog till afsalu endast fick tagas efter utsyning och ej mer än som kunde med bevarande af skogens bestånd årligen afverkas. Härigenom ansåg man sig vinna såväl att bonden finge behöfligt ekonomiskt stöd af skogen som att skogen ej skulle bli sköflad och bonden själf ett rof åt skogsköpare. Som bekant uppfylldes ej dessa förhoppningar, skogsbolagen förstodo att förvärfva sig utsyningsrätten mot ringa ersättning under en tid af vanligen femtio år. De kända missförhållandena, som härigenom uppstodo i de sex nordliga länen, tvungo statsmakterna att år 1883 inskränka den medgifna upplåtelsetiden till 20

*Utskottets
yttrande.*

år, men då voro de långa aftalen i många fall redan träffade i förväg. År 1903 inskränktes den som bekant ytterligare till fem år. Att bönderna på detta sätt under en lång följd af år afhände sig sin afverkningsrätt berodde af många orsaker. De saknade tillräcklig kännedom om skogens värde och voro ej vana vid affärsuppgörelser. Sakkunniga rådgifvare stodo dem ytterst sällan till buds och bönderna hade ofta ej råd att hålla sig med juridiskt bildade och erfarna ombud, som kunde företräda deras intressen mot kontant betalning. Bolagen däremot hade inga svårigheter att å sin sida begagna sig af skickliga agenter, som spredos i bygderna och själfva finge ekonomisk fördel af hvarje affärsuppgörelse som träffades å bolagens vägnar. På detta sätt förklaras att afverkningsrättigheterna så fort öfvergingo från hemmansägarnes till bolagens ägo.

Genom af hvad motionären anfört framgår, att trävarubolagen på grund af ändrade ekonomiska konjunkurer och skärpta utstämplingsbestämmelser äro benägna att låta bönderna få återköpa afverkningskontrakten. Om detta kunde ske i någon större utsträckning och på rimliga villkor skulle de tvifvelsutän vara af största betydelse för den fasta befolkningens tillvaro i Norrland. Därigenom skulle man på frivillighetens väg vinna en återgång till de förhållanden statsmakterna ville åstadkomma genom 1873 års beslut.

Det är emellertid fara värdt, att samma olägenheter äfven nu skola upprepas, som yppats vid det förra mellanhafvandet mellan bolag och bönder. I saknad af insiktsfulla juridiskt-forstligt skolade rådgifvare kunna de senare än en gång komma till korta. Efter många års väntan äro de gifvetvis benägna att få till stånd en slutuppgörelse med bolagen, hvarigenom skogen återigen kommer tillbaka i deras ägo, men härunder förledas de lätt att öfverbetala afverkningsrätten under de återstående åren af kontraktstiden och hafva svårt att tillräckligt klart bedöma dess värde. I bolagens intresse ligger det däremot att begagna sig af böndernas villighet att återköpa kontrakten för att än en gång förtjäna på deras bekostnad.

Under dessa förhållanden torde det kunna ifrågasättas om staten ej borde träda emellan. Därom ha, som motionären påvisat, framställningar redan blifvit gjorda från vissa orter och enligt utskottets mening äro de väl värda beaktande. Man har tänkt sig att särskilda personer skulle till sättas, hvilka ägde att som ombud för den svagare parten — allmogen — medverka till för densamma gynnsammast möjliga frivilliga uppgörelser.

Framför allt borde de tillse att bönderna ej för utstämpningsrättens återvinnande i onödan ikläda sig skuldförbindelser, som för många år förlama deras frihet.

Utskottet har för sin del ansett motionärens framställning vara värd synnerligt beaktande. Liksom man i vissa stadssamhällen funnit behöfligt att kostnadsfritt tillhandagå medellösa medlemmar af kommunen med juridiskt biträde utom rätta och vid domstol i samhället, hvarvid sakkörarens uppgift i främsta rummet är att söka åstadkomma förlikning, så skulle staten i föreliggande speciella fall med någon mindre afgift lämna juridiskt-forstlig hjälp åt en befolkning, som är i oundgängligt behof af densamma, men knappast har råd begagna sig däraf. Staten skulle därmed bevaka ej blott allmogens fördel utan det stora samhälleliga intresse som därmed är förknippadt. Äfven inom norrlandskommittén behandlades framställda förslag i detta afseende, som framgår af dess betänkande del I sid. 68 däri det heter:

»Kommittén kan emellertid icke underlåta att fästa uppmärksamheten på, att allmogen knappast ännu är i stånd att erhålla tillräckligt juridiskt biträde vid deras många rättskonflikter med sågverksindustrien. De dugligaste sakkörarna ha i regel mer eller mindre fast användning i trävaruindustriens tjänst eller engageras åtminstone lättast af sågverksbolagen, hvilka ha råd att utfästa de rikligaste honoraren. Den rättshjälps allmogen kan erhålla blir därför ej sällan af underordnad värde. Målen bli från dess sida illa utredda, hvilket särskildt är betänkligt i mål där, såsom i de typiska norrlandsmålen, så mycket är beroende på rena bevisfrågor. Därtill kommer, att de långa afstånden i regeln betydligt försvårar anlitaandet af verkligt pålitliga ombud»; och å sid. 320 skrives: »I våra allmänna och administrativa lagar sörjer man väl ängsligt för att juridiskt sedt hvarje af en fråga berörd rättsägare skall beredas fullt tillfälle att bevaka sin rätt. Men denna omsorg är med afseende på norra Sverige ofta af föga praktiskt värde, ty när bonden behöfver resa lång väg och offra afsevärd tid och kostnad först för att kunna rådföra sig med någon, som i en föreliggande fråga besitter erforderlig sakkunskap, och sedan för att bli i tillfälle att införa myndigheter och vid sammanträden föra sin talan, är det icke så underligt om han i många fall hellre än att underkasta sig dessa offer låter udda vara jämt». Hr Lindhagen skrifer i sin reservation sid. 448. »Under förhandlingarna väckte herr Lindman i anledning häraf det förslaget, att det borde beredas tillgång för allmogen att erhålla juridiskt biträde af någon under Konungens befallningshafvande i hvarje län sorterande jurist

med skyldighet äfven för denne att vid vissa syner och sammanträden vara närvarande för att bevaka allmogens rätt. Det kan nog möta vissa svårigheter att förverkliga detta förslag och äfven om man erhöle någon person, är det ovisst hur försöket utfaller. Behofvet är emellertid, såsom många erfarenheter och uttalanden ge vid handen, mycket stort, särskildt inom de två nordligaste länen. Ett försök bör därför lämpligen göras. Och då kommittén ej beslutat någon framställning i ärendet anser jag mig böra upptaga förslaget så tillvida att jag hemställer att ett försök till anskaffande af rättshjälp åt landtbefolkningen bör göras genom anställande åtminstone i de två nordligaste länen af någon lämplig person, som mot skälig taxa och eventuellt arvode af staten skall på anmodan gå den mer obemedlade landtbefolkningen tillhanda med biträde i rättsangelägenheter.»

När utskottet på grund af det som ofvan anförts, anser sig böra tillstyrka motionen, vill utskottet samtidigt betona, att det ej endast är juridisk utan äfven forstlig sakkunskap, som bör ställas till allmogens förfogande, enär vid uppgörelserna ett bedömande af skogens återväxt och värde är af största betydelse. Emedan spörsmålet så godt som uteslutande gäller de två nordligaste länen, har utskottet begränsat framställningen till lappmarkssocknarna. Tillika anser sig utskottet böra uttala, att det vore önskligt, att dessa sakkunniges uppgift ej blefve strängt begränsad blott till de i motionen direkt afsedda öfverenskommelser angående återgång af upplåtta afverkningsrätter. Behofvet af biträde åt bönderna sträcker sig helt visst äfven till öfriga tvister och aftal med bolagen och en utsträckning af den föreslagna sakkunniginstitutionens uppdrag därhän, att den i allmänhet skulle stå bönderna till tjänst i deras aftal och tvister med bolagen, skulle utan tvifvel gifva hela institutionen en bredare och säkrare grundval, en fylligare verksamhet och betydligt ökad nytta. Då detta emellertid faller utom motionens ram, har utskottet måst inskränka sig till att fästa uppmärksamheten vid detta förhållande i hopp att det samma måtte vinna tillbörligt beaktande vid vidtagande af de åtgärder, som af motionens bifallande kunna föranledas.

Utskottet får sålunda hemställa:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om tillsättande snarast möjligt i lappmarkerna af sakkunnige med uppgift att företräda allmogens in-

tressen vid frivilliga uppgörelser mellan trävarubolagen
och bönderna om afverkningsrättsupplåtelsers återgång.

Stockholm den 30 april 1909.

På utskottets vägnar:

GUST. SANDSTRÖM.
